

EEN STUKJE TROPEN IN NEDERLAND

P.J. van Helsdingen, Natuurhistorisch Museum Leiden

SUMMARY

A bit of the Tropics in the Netherlands. *Coleosoma floridana*, a Pantropical species, has been found in the Netherlands for the first time. The species occurred in large numbers in a hot-cell (28-30 °C, 80-85 relative humidity) of a Freesia Trading Company in Honselersdijk, Netherlands. Earlier tropical records are numerous. European records relate to tropical hothouses in Botanical Gardens such as Kew Gardens, Cambridge University Botanical Gardens and Turku University Botanical Gardens.

Kortgeleden kreeg ik van de heer B. Vierbergen van de Plantenziektenkundige Dienst in Wageningen enkele exemplaren van een spinnensoort opgestuurd met het verzoek deze te determineren. Het bepalen van de familie vormde geen probleem. Het betrof een mannetje en een aantal wijfjes van een soort uit de Theridiidae (Kogelspinnen). Met behulp van de uitgebreide serie van monografieën over deze familie van de hand van Herbert W. Levi (Levi, 1959) kon ik eigenlijk ook vrij snel het genus en de soort bepalen: *Coleosoma floridana* Banks.

Coleosoma floridana staat bekend als een Pantropische soort. Ze werd oorspronkelijk onder deze naam beschreven uit de zuidelijke Verenigde Staten, maar verschillende auteurs beschreven dezelfde soort uit andere gebieden onder andere namen, vaak in het genus

Theridion. Zo is de soort nu bekend uit de Verenigde Staten (Massachusetts, New Jersey, Florida), de meeste eilanden in het Caribisch gebied, Panama, Colombia, Venezuela, Peru, de Galapagos Eilanden, Ghana, Togo, de Seychellen (Saaristo, 1978), India, Japan (Tanikawa, 1991), Nieuwe-Hebriden, Samoa en Rapa. De meeste van deze opgaven, tenzij anders vermeld, zijn ontleend aan Levi (1959, 1967, 1972). Allemaal tropische gebieden in verschillende zoögeografische regio's, en dus wordt de term Pantropisch gebruikt. Hoogst waarschijnlijk is de mens verantwoordelijk voor het verspreiden van deze soort door dit uitgebreide gebied. Het is dan moeilijk het oorspronkelijke verspreidingsgebied vast te stellen. Dat zou zowel de oude als de nieuwe wereld kunnen zijn.

Uit Europa werd de soort gemeld uit de kassen van de Botanische Tuinen in Kew gardens en Cambridge (Hillyard, 1981) en uit de tropische kas van de Botanische Tuin van de Universiteit van Turku (Koponen, 1990). Het is niet onwaarschijnlijk dat ze ook in andere kassencomplexen in Europa voorkomt, want een geïmporteerd exemplaar zal daar wel in leven kunnen blijven.

De Nederlandse vondst is vergelijkbaar, maar toch ook een beetje anders. De exemplaren kwamen van een Freesia-bedrijf in Honselersdijk. Het optreden was massaal en een van de eigenaren had last van een allergische reactie, die wellicht te wijten zou zijn aan het zo massaal voorkomen van deze spinnetjes. Ik ben er maar eens gaan kijken, en dat was best leerzaam. Het bleek geen kwekerij te zijn maar een handelsbedrijf. In de omgeving zijn veel Freesia-kwekerijen voor snijbloemproductie (*Fresia refracta* cultivars). Dat schijnt een geweldige economische trekker te zijn. Het bedrijf waar de overlast optrad was een firma die zich vooral met de handel in Freesia-knollen bezig houdt, in binnen- en buitenland, import en export, van de vele rassen, kleurvormen of cultivars die er blijken te bestaan. Die knolletjes liggen enige tijd koel, dat is hun ruststadium, daarna worden ze gebroeid om ze op te starten en, als ik het goed heb begrepen, te zorgen voor knopvorming. Het broeien gebeurt in een donkere cel waar een hoge relatieve vochtigheid van 80-85% wordt gehandhaafd bij een temperatuur van 28-30 °C. Met uitzondering van daglicht, dat hier geheel ontbreekt, kunnen we dus best van tropische omstandigheden spreken.

De knollen zitten in platte kistjes met op de hoeken pootjes, zodat ze luchtig opgestapeld kunnen worden. De kistjes staan dan 3-8 maanden in de cel zonder dat er verder veel gebeurt. In die tijd is deze Kogelspin kennelijk erg actief, want alle stapels kistjes waren overdekt met een dun tapijt van spinsel, dat mij niet leek te bestaan uit webben, maar uit een samenstelsel van individuele draden die door rondlopende spinnen waren achtergelaten. Je ziet er ook vrijwel geen spinnen in zitten en tussen de knolletjes in de kistjes kon ik ook niets ontwaren. Wel vond ik de dieren in groten getale langs de randen van de vloer, in kleine webjes, en misschien zaten ze ook wel hoger in de cel bij de stalen balken van de zoldering, maar het was allemaal te hoog en het licht was te slecht om dat te kunnen controleren. Volgens de personen die ik daar gesproken heb was het vaak veel erger, met grotere aantallen spinnen, die dan ook overal rondliepen. Bij het leeg schudden van een kistje op de lopende band van de sorteer- en telmachine komen er dan zeker tien per kistje tevoorschijn. Dan had men er veel last van en daarom had men ook de Plantenziektenkundige Dienst gewaarschuwd. Die heeft ze nu een middel aangeraden om de hele populatie in één keer uit te roeien.

De Freesia-kwekerijen in de buurt blijken geen last te hebben van deze spin. Hij zal ooit wel eens - jaren geleden, want ze hebben er al jaren last van - zijn ingevoerd met knolletjes uit het buitenland. Je vraagt je af waar die spinnen dan wel van leven. Waarschijnlijk valt er eerst wel wat aan levende prooi te vinden wanneer de knolletjes net binnen zijn, bijv. stofluis. Er komen ook weer nieuwe partijen knolletjes bij in de cel, en daarmee wordt wellicht ook weer nieuw voedsel aangevoerd. Ik ving zowel volwassen mannetjes en wijfjes als jongere dieren in verschillende stadia. Andere spinnensoorten heb ik niet kunnen vinden.

Het zijn erg kleine spinnen. Het mannetje is heel slank en haalt nog geen 2 mm, het

wijfe is een echt kogeltje en komt net boven de 2 mm uit. De dieren zijn voornamelijk geel met een zwart achterlijfpatroon bestaande uit twee dorsale rijen ronde vlekjes, die soms zo groot zijn dat het gehele dier een donkere, glimmend zwarte indruk maakt. Door hun geringe afmetingen waren ze in de duistere cel maar met moeite te vinden. Ik verzamelde gemakshalve met een "pooter", maar merkte hoe moeilijk dat ging. Ze waren nauwelijks van de grond af te zuigen. Later merkte ik bij het overbrengen van spinnen uit een grote buis naar kleinere buisjes hoe moeilijk ze ook toen weer manipuleerbaar waren: ze kleefden als het ware aan de kurken en waren nauwelijks van hun plekje af te duwen. Ik kan mij voorstellen dat dit dier gemakkelijk met allerlei transporten meekomt.

LITERATUUR

- Hillyard, P., 1981. *Coleosoma floridanum* Banks (Araneae: Theridiidae) and *Boeorix manducus* Thorell (Opiliones: Assamiidae): two tropical arachnids in botanical gardens. - Newsletter of the British Arachnological Society 31: 3-4.
- Koponen, S., 1990. A tropical spider, *Coleosoma floridanum* (Araneae, Theridiidae), found in the Botanical Garden of the University of Turku, Finland. - Memoranda Societas Fauna Flora Fennica 66: 106-107.
- Levi, H.W., 1959. The spider genus *Coleosoma* (Araneae, Theridiidae). - Breviora 110: 1-8. pl. 1.
- Levi, H.W., 1967. Cosmopolitan and Pantropical species of Theridiid spiders (Araneae: Theridiidae). - Pacific Insects 9: 175-186.
- Levi, H.W., 1972. Taxonomic-nomenclatorial notes on misplaced Theridiid spiders (Araneae: Theridiidae), with observations on *Anelosimus*. - Transactions of the American Microscopical Society 91: 533-538.
- Saaristo, M.I., 1978. Spiders (Arachnida, Araneae) from the Seychelle Islands, with notes on taxonomy. - Annales Zoologici Fennici 15: 99-126.
- Tanikawa, A., 1991. Two newly recorded species, *Theridion rufipes* Lucas, 1846, and *Coleosoma floridana* Banks, 1900 (Araneae: Theridiidae) from Japan. - Atypus 98/99: 1-7.